

Тақризи

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Қурбонов Давлатбек Мирзоевич «Бухрони сиёсӣ ва хусусиятҳои идоракунии он дар шароити тағйирпазирии ҷомеа (таҷрибаи Тоҷикистон)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 23.00.02. – Ниҳодҳо, равандро ва технологияҳои сиёсӣ.

Диссертатсияи Қурбонов Давлатбек Мирзоевич дар мавзӯи муносибати замони муосир таҳлил ва омӯхта шуда, дараҷаи аҳамияти назариявӣ амалии илмӣ мебошад.

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисоси илмӣ, ки аз рӯйи он диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Диссертатсияи Қурбонов Давлатбек Мирзоевич дар мавзӯи «Бухрони сиёсӣ ва хусусиятҳои идоракунии он дар шароити тағйирпазирии ҷомеа (таҷрибаи Тоҷикистон)» аз рӯйи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандро ва технологияҳои сиёсӣ омода гардида, ба таҳқиқи бухрони сиёсӣ ва роҳҳои идоракунии он дар шароити тағйирёбии ҷомеаи Тоҷикистон бахшида шудааст. Метавон мутобиқати диссертатсияи доктлара ба ихтисоси илмӣ интихобшуда ба банди зерини шиносномаи ихтисоси илмӣ 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандро ва технологияҳои сиёсӣ асоснок намуд: Дар банди 11-ум «Ниҳодҳо, шаклҳо ва механизмҳои идоракунии сиёсӣ, самаранокии идоракунии сиёсӣ», «Консепсияҳои асосии идоракунии сиёсӣ», «Сохтор ва технологияҳои идоракунии сиёсӣ» барои таҳқиқ пешбинӣ гардидаанд. Таҳқиқоти доктлараи дарёфти дараҷаи илмӣ ба масъалаҳои номбаршуда алоқамандии зиёд дорад. Аз ин рӯ, ҳуҷҷат намудан мумкин аст, ки диссертатсияи мазкур ба ихтисоси илмӣ 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандро ва технологияҳои сиёсӣ пурра мутобиқат дорад.

Муносибат будани мавзӯи диссертатсия. Мавзӯи диссертатсия ба таваҷҷӯҳ ба вазъи сиёсии ҷаҳонӣ ва таҳаввулоти иқтисодӣ иҷтимоӣ аҳамияти назариявӣ ва амалии баланд дорад. Бухрони сиёсӣ ҳамчун падидаи мураккаб метавонад таҳдидҳои назаррасро ба устувории давлат ва ҷомеа ба бунёд намояд. Таҳқиқи ин бухронҳо ва роҳҳои идоракунии онҳо дар шароити Тоҷикистон, ки таҳаввулоти сиёсии бузургро таҷриба кардааст, аҳамияти хосро дорад. Натиҷаҳои таҳқиқ метавонанд ҳамчун воситаи пешгӯии бухронҳои сиёсӣ ва роҳҳои пешгирии онҳо истифода шаванд.

Таҳқиқи ин мавзӯ ба таври комил ва муфассал баррасӣ менамояд, ки бухронҳои сиёсӣ, ки дар шароити мураккаби тағйирот ва дар муҳити

динамикӣ пайдо гардида, талабот ва роҳҳои хос барои идоракуниро ба вучуд меоранд. Дар ин замина, таҳлили бухронҳои сиёсӣ ва роҳҳои муассири идоракунии онҳо дар шароити Тоҷикистон, ки дар тӯли солҳо таҳаввулоти сиёсӣ ва иҷтимоии вусъатёфтаи худро таҷриба кардааст, аҳамияти бештар дорад. Дар вазъияте, ки Тоҷикистон ба як ҷолишҳои сиёсӣ ва иҷтимоии амиқ рӯ ба рӯ буд, идоракунии бухронҳои сиёсӣ метавонист нақши ҳалкунанда дар устувории давлати ва пешгирии тағйироти манфии иҷтимоии он дошта бошад.

Мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот. Мақсади таҳқиқоти мазкур дар таҳлилу баррасӣ ва омӯзиши бухрони сиёсӣ ва хусусиятҳои раванди идоракунии он дар шароити тағйирпазирии ҷомеа ифода меёбад.

Объекти таҳқиқоти диссертатсиониро бухрони сиёсӣ ва хусусиятҳои идоракунии он дар шароити тағйирпазирии ҷомеаи Тоҷикистон ташкил медиҳад.

Предмети таҳқиқот фарогири масъалаҳои назариявӣ, сиёсӣ-амалии бухрони сиёсӣ ва раванди идоракунии он дар шароити муосири давлатдорӣ милли мебошад.

Навгони илмӣ таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он зоҳир мегардад, ки бо истифода аз сарчашмаҳо ва адабиёти илмӣ олимони ватанию хориҷӣ, муаллиф то андозае кӯшиш намудааст, ки фаҳмиши амиқи асосҳои назариявии омӯзиши бухронҳои сиёсиро мавриди омӯзиш қарор дода, заминаҳои пайдоиш, сабабҳо, омилҳои ташаккул, хусусиятҳои рушди онҳо ва таъсиррасонии бухронҳои сиёсӣ ба суботи сиёсӣ ва амнияти миллиро таҳқиқ намояд. Ҳамзамон, дар асоси таҳлилҳои илмӣ, муаллиф кӯшиш намудааст, ки роҳҳои идоракунии бухронҳои сиёсӣ ва дурнамои ҳалли онҳо дар шароити муосирро муайян ва асоснок намояд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда. Муҳаққиқ, бо таъя ба таҳлили амиқи адабиёти марбут ба масъала, ба хулосае омадааст, ки бухронҳои сиёсӣ таъсири ҷиддӣ ба парадигмаҳои идоракунии давлатӣ мерасонанд. Таҳқиқоти мазкур дар доираи назариявӣ методологии бухронҳои сиёсӣ дар низоми идоракунии давлатӣ дар шароити Тоҷикистон бо назардошти хусусиятҳои хоси он сурат гирифтааст. Ба гуфтаи муаллиф, бухрони сиёсӣ на танҳо як мушкили муваққатӣ, балки ҳолати махсуси низоми идоракунии давлат аст, ки ба сохторҳои ҳокимияти давлатӣ ва системаи сиёсии ҷомеа таъсири амиқ мерасонад. Бухрон бо ноустуворӣ, номутавозинӣ дар фаъолияти институтҳои сиёсӣ, коҳиши эътимоди ҷомеа ба ҳокимият ва шиддат гирифтани муҳолифатҳои сиёсӣ тавсиф мешавад. Таҳлили омилҳо, шаклҳо ва механизмҳои идоракунии

бухронҳо имкон медиҳад, ки роҳҳои муассири пешгирӣ ва бартарафсозии онҳо муайян карда шаванд.

Саҳми илмӣ довталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқ ва коркарди масъалаи мавриди назар дар он зоҳир мегардад, ки ӯ бо таъба маъхазҳо ва адабиёти илмӣ бухрони сиёсиро мавриди таҳлили амиқ қарор додааст. Дар ин замина, сарчашмаҳои зарурӣ баррасӣ шуда, натиҷаҳои таҳқиқот бо хулосаҳои шахсӣ ва асоснок пешниҳод гардидаанд.

Диссертатсия ҳамчун натиҷаи таҳқиқоти мустақили унвончӯ арзёбӣ гардида, дар он андешаҳои илмӣ, коркарди назариявӣю методологӣ бо тарзи мукамал таҳия ва татбиқ шудаанд. Ҳамин тавр, муҳаққиқ бо истифода аз усулҳои таҳлили муосир ба арзёбии ҳолисонаи масъала расида, саҳми назарраси илмӣ дар рушди дониши марбут ба идоракунии бухронҳои сиёсӣ гузоштааст.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо. Рисолаи мазкур дар таърифи таҳлили амиқи бухрони сиёсӣ ва таъсири он ба муносибатҳои дохилии ҷомеа, муносибатҳо ва таҷрибаҳои сиёсӣ дар Тоҷикистон ва кишварҳои минтақа кӯмак мекунад.

Идоракунии раванди бухронӣ, аз мақомотҳои вобаста ба бартарафнамоии он заҳмату талош ва касбияти қориро талаб мекунад. Агар дар бартарафнамоии вазъияти бухронӣ муваффақ шуда тавонанд, ин ҳолат метавонад ба дигар соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятӣ, аз ҷумла ба соҳаҳои иқтисодию иҷтимоӣ таъсири мусбат расонад. Муаллифи диссертатсия то андозае кушиш намудааст, ки дар қорӣ илмӣ худ роҳҳои пешгиринамӯ аз бухрони сиёсӣ ва таъсири он ба равандҳои сиёсии ҷомеаро нишон диҳад. Бо боварии қорил гуфта метавонем, ки натиҷаҳои таҳқиқоти бадастомада дар диссертатсияро ҳам дар дохил ва ҳам дар қоричи кишвар метавонанд дар амал қорӣ рушди минбаъдаи ҷамъиятӣ мавриди истифода қарор диҳанд.

Таҳқиқоти Қурбонов Давлатбек Мирзоевич «Бухрони сиёсӣ ва хусусиятҳои идоракунии он дар шароити тағйирпазирии ҷомеа (таҷрибаи Тоҷикистон)» аз нигоҳи илмӣ соҳаи сиёсӣ як таҳқиқоти мукаммалу амиқ ба ҳисоб меравад. Ин рисола дар таҳқиқи масъалаи бухронҳои сиёсӣ ва тавсеаи механизмҳои идоракунии онҳо дар шароити ҷаҳони муосир, ки Тоҷикистон низ ба онҳо дучор аст, аҳамияти қосса соҳиб аст. Мавзӯи мазкур дар доираи таҳқиқоти аввалин ва мустақил ба таври ҷудогона ва махсус ба анҷом расида, натиҷаҳои арзишманде пешниҳод кардааст, ки метавонанд қорӣ коркард ва татбиқи сиёсати

давлатдорӣ дар Тоҷикистон ва дигар кишварҳои минтақа аҳамияти назаррас дошта бошанд.

Сохтори диссертатсияи Қурбонов Д. М. аз муқаддима, ду боб, шаш зербобҳо, хулоса ва феҳристи адабиёти истифодашуда иборат мебошад.

Муқаддимаи диссертатсия муҳимияти мавзӯи таҳқиқоти асоснок намуда, аҳамияти омӯзиши бухрони сиёсӣ дар равандҳои сиёсии Тоҷикистонро нишон медиҳад. Дар он дараҷаи таҳқиқ, объект ва предмет, ҳадафу вазифаҳо, наwgониҳои илмӣ, фарзияи таҳқиқотӣ, аҳамияти назариявӣ амалӣ ва муқаррароти асосии барои ҳимоя баррасӣ шуда, саҳми шахсии доталаби дараҷаи илмӣ таъкид мегардад.

Боби нахустини рисолаи Қурбонов Д. М. **«Таҳқиқи ҷанбаҳои назариявӣ методологии масъалаи бухрони сиёсӣ дар низоми идоракунии давлатӣ»** унвон дошта, дорои се зербоб мебошад.

Дар зербоби якуми рисола муҳаққиқ **мафҳум, моҳият ва хусусиятҳои асосии бухрони сиёсӣ ва идоракунии онро** ба риштаи таҳқиқ кашида, дар асоси сарчашмаҳо ва маводҳои муътабари илмӣ мафҳум, моҳият ва хусусиятҳои асосии бухрони сиёсӣ ва идоракунии инро хеле муфассал баён намудааст.

Зербоби дуюми боби якум – **«Бухрони сиёсӣ ва таъсири он ба парадигмаҳои сиёсии муосири идоракунии давлат»** ба таҳлил ва муайян кардани хусусиятҳои бухрони сиёсӣ ва таъсири он ба парадигмаҳои сиёсии муосири идоракунии давлат бахшида шудааст. Дар ин зербоб, таҳқиқоти илмӣ ба он равона шудааст, ки чӣ гуна бухронҳои сиёсӣ метавонанд парадигмаҳои ҳокимияти давлатро таҳрик диҳанд ва шаклҳои нав ва самарабахши идоракунии пайдо кунанд.

Зербоби сеюми боби якум бошад **«Шаклҳои гуногуни бухрони сиёсӣ ва масъалаи рушди давлатдорӣ миллӣ»** ба таҳқиқи шаклҳои гуногуни бухрони сиёсӣ ва таъсири онҳо ба рушди давлатдорӣ миллӣ бахшида шудааст. Дар ин зербоб, масъалаи муайян кардани намудҳои бухронҳо, ки дар заминаи таҳаввулоти сиёсӣ ва иҷтимоии кишвар ба вучуд меоянд, инчунин, таҳлили таъсири онҳо ба инкишофи сохторҳои давлатдорӣ, ташаккули давлату миллат мавриди баррасӣ қарор мегирад. Таваҷҷуҳ ба он равона гардидааст, ки чӣ гуна бухронҳои сиёсӣ метавонанд ҳамчун омили рушд ва ё муқовимат барои давлатдорӣ миллӣ амал кунанд ва роҳҳои ҳалли онҳо чӣ гуна метавонанд таъсири мусбӣ дар таҳкими давлатдорӣ миллӣ дошта бошанд.

Боби дуюми диссертатсия – **«Идораи бухрони сиёсӣ дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон ва хусусиятҳои он»** аз се зербоб иборат мебошад.

Дар ин боб, мушкилиҳои идоракунии давлатӣ дар шароити инкишоф бухронҳои сиёсӣ ҳамчун таҳдид ва механизми танзими пешгиринамоии бухрони сиёсӣ дар шароити Тоҷикистон мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст. Таҳлили амиқ ва ҳамаҷониба дар бораи хусусиятҳои бухрони сиёсӣ ва роҳҳои самараноки идоракунии он дар кишвар, ки дар шароити мураккаби сиёсии дохилӣ ва байналмилалӣ қарор дорад, ба як масъалаи муҳим табдил ёфтааст. Ин зербобҳо дар асоси таҳлили ҳолатҳои мавҷудаи бухронҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва механизмҳои амалии идоракунии онҳо таъриф ва тавсиф карда мешаванд.

Зербоби якуми боби дуюм **«Бухрони сиёсӣ: мушкилоти идоракунии давлатӣ дар шароити бухронии инкишоф»** ба омӯзиши бухрони сиёсӣ ва мушкилоти идоракунӣ дар замони муосир бахшида шудааст. Дар ин зербоб, таъсири номатлуби бухронҳои сиёсӣ, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба амал омадаанд, таҳлил ва баррасӣ гардида, мушкилиҳои асосии идоракунии давлат дар шароити бухронӣ ва таъсири манфии он ба равандҳои сиёсӣ ва иҷтимоии кишвар омӯзиш ёфтааст. Мақсади асосии ин таҳқиқот ба ҳулосаҳои амалии идоракунии муассир ва роҳҳои пешгирии бухронҳо дар сатҳи миллӣ равона гардидааст.

Зербоби дуюми боби дуюм – **«Бухронҳои муосири сиёсӣ ҳамчун таҳдид дар раванди рушди давлатдорӣ миллӣ»** ба омӯзиши бухронҳои муосири сиёсӣ ва таъсири онҳо ба раванди рушди давлатдорӣ миллӣ бахшида шудааст. Дар ин зербоб, таваҷҷӯҳ ба самтҳои гуногуни таҳдидҳое, ки бухронҳои муосир ба рушди устувори давлатдорӣ миллӣ ба миён меоранд, равона шудааст. Ҳамчунин, таҳлили таъсири манфии чунин бухронҳо ба раванди сиёсӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодӣ ва роҳҳои самараноки мутақобила бо онҳо барои таъмини таҳкими давлатдорӣ миллӣ ва устувории давлатдорӣ дар шароити муосир баррасӣ мегардад.

Зербоби сеюми боби дуюм – **«Механизм ва танзими пешгиринамоии бухрони сиёсӣ дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон ва махсусияти идоракунии он»** ба таҳлили механизмҳои танзими пешгиринамоии бухрони сиёсӣ дар шароити Тоҷикистон ва хусусиятҳои идоракунии ин раванд бахшида шудааст. Дар ин зербоб, таваҷҷӯҳ ба усулҳо ва роҳҳои самараноки пешгирии бухронҳои сиёсӣ, ки дар шароити Тоҷикистон бо сабабҳои гуногун ба вучуд меоянд, равона гардида, инчунин нақши мақомоти давлатӣ ва ниҳодҳои сиёсӣ дар муқобила бо бухрон ва идоракунии он таҳлил мешавад.

Дар ҳулосаи диссертатсия натиҷаҳои таҳқиқот ҷамъбаст гардида, ҳулосаҳои асосӣ ва пешниҳоди муаллиф баҳри дар оянда таҳқиқ намудани масъала ироа шудаанд.

Наشري натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Муаллифи диссертатсия натиҷаҳои таҳқиқоти илмӣ худро дар 5 мақолаи илмӣ инъикос намудааст. Мақолаҳои мазкур дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр гардидаанд. Хулосаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионии муаллиф дар 3 конференсияи ҷумҳуриявӣ маъруза гардидаанд. Ҳамаи мақолаҳои нашршуда ва маърузаҳои доктара ба мавзӯи диссертатсия робитаи бевосита доранд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи комиссия. Муаллифи диссертатсия таҳқиқоти илмӣ худро бо риояи талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба расмият даровардаст. Доктараи дараҷаи илмӣ зимни таҳияи диссертатсия талаботи «Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати диссертатсия»-ро, ки бо қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31.03.2022, №3 тасдиқ шудааст, пурра ба иноват гирифтааст.

Эродҳо нисбат ба мазмуну муҳтавои диссертатсия. Дар рисолаи Қурбонов Давлатбек Мирзоевич, ки мавзӯи «Бухрони сиёсӣ ва хусусиятҳои идоракунии он дар шароити тағйирпазирии ҷомеа (таҷрибаи Тоҷикистон)»-ро таҳқиқ намудааст, баъзе камбудӣҳо ва нуқсонҳои эҳтимолии мушоҳида мешавад. Аз ҷумла:

1. Хатогиҳои имлоӣ: Ислоҳи хатогиҳои имлоии метавонад сатҳи рисола боз ҳам баландтар кунад ва барои хонандагон осонтару фаҳмотар бошад.

2. Нокифоягии таҳлили амалӣ: Албатта, таҳқиқоти назариявӣ ва методологии мавзӯ пурра ва муфасссал анҷом ёфтааст, аммо таҳлили амалии бухрони сиёсӣ ва идоракунии он дар Тоҷикистон нокифоя аст. Муаллиф бояд бештар ба таҳлили таҷрибаҳои воқеии кишвар ва мавридҳои махсуси Тоҷикистон таваҷҷуҳ мекард, ки ба нишон додани аниқтари хосиятҳои бухрон дар шароити миллӣ кӯмак мекард.

3. Нокифоягии таҳлили муқоисавӣ: Бояд таҳлили муқоисавӣ байни бухрони сиёсӣ ва идоракунии он дар Тоҷикистон ва дигар кишварҳои минтақаи Осиёи Марказӣ сурат мегирифт. Таҷрибаҳои дигар кишварҳо метавонанд ба дарки хусусиятҳои фарқкунандаи бухронҳои сиёсӣ ва таҳлили аниқтари масъалаи идоракунӣ кӯмак кунанд.

4. Таҳлили нокифояи нақши идеология: Дар қисми анҷомёфта ба нақши идеология дар ташаккули бухронҳои сиёсӣ таваҷҷуҳи кофӣ дода нашудааст. Ин омилҳо аксар вақт ҳамчун факторҳои шиддатбахш дар

муноқишаҳо ва ихтилофот дар ҷомеаҳои гуногун ва бисёрмиллат, ба монанди Тоҷикистон, амал мекунанд.

Агар ин камбудиҳо ва нуқсонҳои ислоҳшаванда рафъ шаванд, рисола метавонад дар сатҳи илмӣ пурра ва амиқтар ба таҳқиқоти илмӣ соҳа ва натиҷаҳои амалии ҷомеа хидмат кунад.

Бояд гуфт, ки нуқсонҳои фавқуззикр наметавонанд арзиши илмӣ таҳқиқотро халалдор кунанд. Диссертатсияи Қурбонов Давлатбек Мирзоевич кори илмӣ қомилан анҷомёфта мебошад, ки ба талаботи илмӣ муосир пурра ҷавобгӯ аст. Ин кори илмӣ дар сатҳи баланд ва бо риояи стандартҳои илмӣ зарурӣ таълиф шуда, натиҷаҳои он ба рушди соҳаи муҳокимаи сиёсӣ ва идоракунии давлатӣ кӯмак мерасонад.

Диссертатсияи Қурбонов Давлатбек Мирзоевич «Бухрони сиёсӣ ва хусусиятҳои идоракунии он дар шароити тағйирпазирии ҷомеа (таҷрибаи Тоҷикистон)» таҳқиқоти пурра ва анҷомёфта мебошад, ки ба талаботи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ аст. Муаллифи рисола барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 – «Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ» сазовор мебошад. Таълифоти мазкур натиҷаҳои назаррас ва амиқро дар соҳаи таҳқиқоти бухрони сиёсӣ ва идоракунии он дар шароити тағйирпазирии ҷомеа, махсусан дар Тоҷикистон, ба вучуд овардааст.

Муқарризми расмӣ: мудири кафедраи
ҳуқуқшиносии Донишгоҳи давлатии
Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ
номзади илмҳои сиёсӣ _____

Хусайнзода А. Б.

Имзои Хусайнзода А. Б.-ро тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба
номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ _____

Амиров Ф.

Суроға: Донишгоҳи давлатии Кӯлоб
ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ
735360, ҶТ, ш.Кӯлоб, к.С.Сафаров-16.

21.02.2025